



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Eginhartvs De Vita Caroli Magni, Animadversionibvs Illvstratvs

Bessel, Friedrich
Reinhard, Johann Friedrich

Helmeftadii, 1667

Animadversiones Ad Cap. XXIII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10996

ac balthæus aut aureus aut argenteus erat: aliquoties & gemmâto ense utebatur: quod tamen non nisi in præcipuis solennitatibus, vel si quando exterarum gentium legati venissent, faciebat. † Peregrina verò indumenta, quamvis pulcherrima, respuebat, nec unquam eis indui patiebatur: excepto quòd Romæ semel Adriano Pontifice petente, & iterum Leone successore ejus supplicante, longâ tunicâ & chlamide amictus, & calceis Romano more formatis, induebatur. † In * solennitatibus veste auro texta, & calciamenti gemmatis, & fibulâ aureâ sagum astringente: diademate quoque ex auro & gemmis ornatus incedebat: aliis autem diebus habitus ejus parum à communi ac plebeio abhorrebat.

* MS. scilicet
sivitatibus

ANIMADVERSIONES AD CAP. XXIII.

Vestitupatrid, hoc est Francicò, utebatur.) Retinentissimus antiqui moris Carolus fuit, adeò quidem, ut visâ braccatorum turba indignandus exclamarit: *En liberos Francos, qui eorum quos vicere vestimenta inuspicatò usurpant! Quid ista pirtaviola profunt? totum non operiunt corpus, maxima ex parte nudum relinquunt, neque à pluvii ventisq, defendunt.* Edixit ergo ne amplius hujusmodi vestibus uterentur, Aventin. lib. iv.

Camisiam lineam, Subuculam intelligit, quæ cutem proximè attingebat, ut rectè interpretatur Elias Vinetus commentario ad Ausonium n. 84. Interulam alij appellant. Papias Glossario: *Interula, interior tunica, hoc est supparus, (sic enim hîc lego) quod vulgò dicitur Camisia.* Nam quod Caspar Barthius Animadvers. in Guilielmum Britonem lib. 11. Philipp. v. 397. Superariam in Papiâ pro Suparo substituit, longius petatum est. Clare Paulus Diaconus, Epitomator Festi, colum. 457. Edit. Gothofredi: *Supparus vestimentum puellarum lineum, quod & sabucula, id est Camisia dicitur.* Brito in Synonimi:

*Interulam vel Camisiam rem dicimus unam,
Additur his alias subucula vestes.*

Eleganter Camisias describit Hieronymus ad Fabiolam de Vestitu sacerdotum! *Solent, inquit, militantes habere lineas, quas Camisias vocant, sic aptas membris, & adstrictas corporibus, ut expediti sint vel ad cursum vel ad prælia.* Frequens est ea-

dem vox apud Guibertum Abbatem, Ekkehardum juniorem, Vitriacum, aliosque. Nec minus eleganter adhibetur in Sarcafticis illis Rythmis, quos de Regula B. Libertini in variis de corrupto Ecclesia Statu Poematibus edidit Matthias Flacius Illyricus:

*Canonici nostri sunt raro calceati,
Sed camisis & retibus sunt superpelliciati.*

Origo vocis, vel à *camis* hoc est lectis seu stratis brevibus, juxta Isidor. *Orig. lib. xix. cap. 22.* dependet; vel quod rectius à Germanico *Hämmet* / quod Alamanni, ut variat pronuntiatio in talibus, Chamit dixere, unde facilis lapsus in Camisia: quæ & alia enunciatè eruit Goldastus, *notis ad Ekkehardi casus cap. x. p. 124. tom. 1. Rer. Alamann.*

(*Feminalibus lineis induebatur.*) Obscura res est, & periculosa plenum opus alex, singula vestimentorum genera Veteribus usurpata, sine hæsitazione proponere. Et quidem de femoralibus ingens inter doctos concertatio est, An Græci Romanique usum eorundem sciverint nec ne? Invenias, qui cum legunt in veterum libris feminalia ac tibialia, non alia existiment fuisse ab iis, quæ nos hodiè vocamus: sed temerariè ac imperitè, judice Isaaco Casaubono *Commentario in Svetonii Augustum cap. 82. p. 278.* cum tamen Veteres *fascias* potiùs intelligant, quibus antiqui, pedes, crura & femora involvebant. Equidem reliquias talium, præsertim autem tibialium in *Lithvanis* hodiernum cerni, penè affirmarim. Quæ natio cum habitus sui morumq; sit servantisima, fieri potest, ut ab antiquâ usq; consuetudine hæc retinuerit. Secus tamen se res habuit, ut ego quidem arbitror, cum vestimentis Francicis. Feminalia enim illa Celtis, Gothis, aliisque populis usitata, dicta sunt quod femora tegerent, & alio nomine *bracca*, non quod sint breves, ut nugatur Isidorus *Orig. lib. xix. cap. 22.* sed quod essent circa ventrem & femina, nomine Germanicò. Ita enim *Hesychius*: *ἀναξείδης, φημινδλία, βεγκια βαρβαρικὰ*: indeque à Græcis recentioribus, tibialia, *κουρτζεβάκια* appellata sunt, quemadmodum videre est ex Georgio Codino *de Offic. Constant. p. 141.* Et feminalia quidem illa nostris moribus hodiernum usitata indigetari abundè restatur cum *Hosa* vocabulum, etiam Paulo Diacono usurpatum *lib. iv. Hist. Longobard. cap. xxiii.* tum lepidissima seu fabula, seu historia, de Comitibus Caroli apud Sangallensem Monachum, *lib. 11. p. 404.* quam etiam *Aventin. lib. iv.* refert: Ubi Satellites ejus recens comparatis braccis superbi, mox à Carolo sub tempestate pluviosâ venatum educi, & ad calentem focum postmodum evocati, risum Carolo propter laceratâ tantillo intervallo vestimenta excussere

euessere. *Cumque*, inquit Sangallensis Monachus, ad obsequium Domini cuncti Hofas suas vellent extrahere, ille prohibuit, advocataque regina, ostendit ocreas disruptas. Jam olim de Francis scripserat Agathias lib. II. Nudi sunt pectora ac terga ad lumbos usque. Inde braccis alii lineis alii coriaceis tecti, crura obtegunt. Vid. Joh. Isaacius Pontanus lib. VI. cap. 18. Nec multum abit antiquissimus Longobardorum habitus, quem describit Paulus Diaconus lib. IV. Hist. Longobard. cap. 23. unde non pauca de Francorum veterum vestitu possis discere. *Vestimenta*, inquit, eis erant laxa & maximè linea, qualia Anglo Saxones habere solent, ornata institis latioribus variò colore, contextis. Calcei verò eis erant usque ad summum pollicem penè aperti, & alternatim laqueis corrigiarum retenti. Postea verò caperunt hofis uti, super quas equitantes tuburgos byrreos mittebant. Sed hoc de Romanorum consuetudine traxerunt.

Pedes calceamentis constringebat.) Solearum genus fuisse arbitror, quas peculiari nomine Gallicas dixere veteres. Sunt autem Gallica, definitore Tiraquello notis ad Alex. ab Alex. lib. V. cap. 18, Solea lignea, aut è subere, quibus fœmina potissimum utebantur, quas crepidas appellari posse Gellius lib. XIII. cap. 20. affirmat. Benedict. Balduinus de calceo antiquo cap. XIV. hoc discrimini inter Gallicas Crepidasque fuisse observat, quod Gallicarum solea è ligno fuerint, Crepidarum verò duplici triplicique corio compacto constiterint. Atque harum imaginem hodie adhuc apparere in Capucinorum soleis, illarum in Fulliensium sandalis extare. Ciceronem aliqui præeunte Gellio, Philip. II. alibi que, Gallicarum mentionem fecisse ajunt, id quod tamen doctissimis Viris Julio Nigronio Dissert. de Caligâ, & Octav. Ferrario de Re Vestiariar. part. II. lib. 2. cap. 1. displicuit, qui caligas, etiam contra Gellium, pro Gallicis Ciceroni asserunt. Formam calceamentorum faciliè discas ex eâ descriptione, quam ex Paulo Diacono paulò ante proposuimus, nempe quod ad summum propè pollicem aperta fuerint, & alternatim laqueis corrigiarum retenta. Unde inter calceari & vincire parum intererat, ita quidem, ut Latini etiam vincula pro calceamentis usurpent, quemadmodum illud aliquot exemplis probat Claud. Salmasius notis ad Tertullianum de pallio p. 393. Calcei autem Romano more formati, quibus Romæ usus est Carolus, quinam tum temporis fuerint, difficulter expediri potest. Nam cum Senatores *ὑπόδημα μινωειδές*, hoc est Ligulam calceorum ita conformatam gestarent, ut luna dimidiata, quæ Centenarii nota erat, repræsenteretur; mansit postmodum etiam Principibus, hæc consuetudo, quam ætas infecuta, variis modis mutavit. Nam Diocletianus primus vestibus calceamentisque gemmas inseri iussit, cum sola purpura

retro

retrò principes uterentur, testibus Adone Viennensi Chron. *atat. 6. p. 136.* & Philippo Bergomeni *supplementi Chronicorum lib. 119. p. 162.* Unde gemmatis quoque calceamentis in solennitatibus usum esse Carolum refert noster, quæ in aulâ Constantinopolitanâ tunc temporis maximè frequentabantur *ῥαγγυλα* nomine teste Curopalatâ *pag. 57.*

Ex pellibus lutrinis thorace confecto) Scriptus liber, quo usus est Reuberius pellibus lutrinis vel murinis legit. At in Florentino optimæ notæ codice utrumque epitheton omissum est. Malim tamen scripturam *Reuberiani codicis* sequi. Nam veteres Germani, præsertim potentiores, ex pellibus Sylvestrium murium, quos *Mardos, Zibellinos, Sibericos feles*, hodiè appellamus, vestimenta gestabant: cæteri *vervecinis* contenti erant. Quamquam *pellicium herbicinum* etiam Carolum habuisse, scribat Sangallensis *lib. 2. p. 422.* Et inde est quod *pellitos* eos *κατ' ἐξοχὴν* nuncuparit Rutilius Numatianus *Itinerar. l. 2. v. 46.* exponente *Iosepho Castalione*. Pellicæ autem istæ vestes *rhenonès* dictæ sunt: quascùm non intelligeret *Hottomanus*, lectionem optimam audacter loco movit in *Cæsare lib. VI. de Bello Gallico pag. 34.* Id quod longè feliciter explicat *Vossius Lex Etymolog. pag. 434.* Nisi malis à *Rhenonibus*, seu *cervis jugalibus*, ut vocat Saxo Grammaticus *lib. III. Hist. Dan.* hoc vestimenti genus nomen traxisse. Scythas, unde Germanos originem trahere plerique hodiè autumant, *pellibus felinis ac murinis usos*, scribit *Justin lib. II. 2. 9.* Sic enim illum locum, ex antiquis libris lego. Et ridiculi sunt, qui pelles *ferinas & murinas* hîc substituunt contra omnem antiquitatis consensum. *Murina* enim pelles non Hunis tantùm teste *Ammiano Marcellino lib. xxxi. cap. 3.* & *Jornande lib. de Rebus Geticis cap. v.* sed omnibus adèò populis in pretio habitæ, ita quidem, ut Romani quoque Principes pellibus pretiosis muris Pontici prodierint in publicum, teste *Acrone ad Horat. lib. 1. Satyr. v.* Plura in hanc rem *Hieronymus Magius Miscellan. lib. III. cap. 7. pag. 1376. tom. II. The-sauri Critici.*

CAPUT XXIV.

IN potu & cibo temperans, sed in potu temperantior: 1. quippe qui ebrietatem in qualicumq; homine, nedum in se ac suis, plurimùm abominabatur. † Cibo enim non 2. adèò abstinere poterat, ut sæpè quereretur noxiâ esse suo corpori jejunia. † Convivabatur rarissimè, & hoc 3. præcipuis tantùm * solennitatibus, tunc tamen cum magno hominum numero. † Cœna quotidiana quaternis tan- 4. tum fer-

* MS.
festivitatibus.